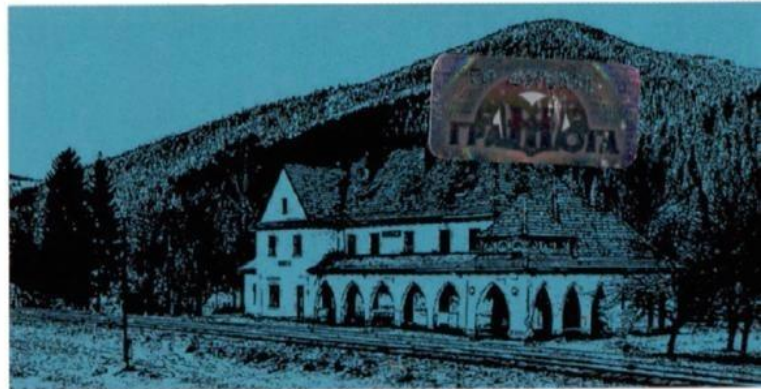

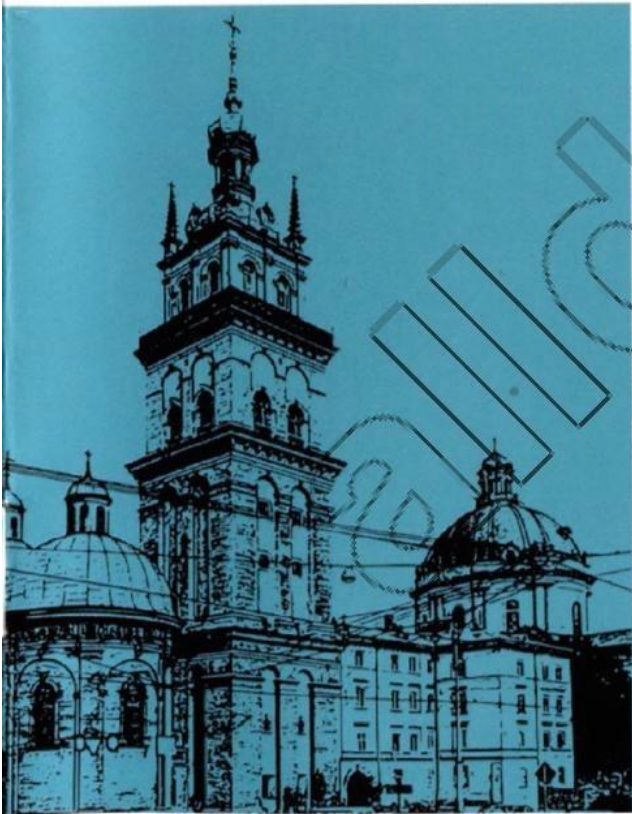
Готуймося
до
ДПА
2018

Олександр АВРАМЕНКО

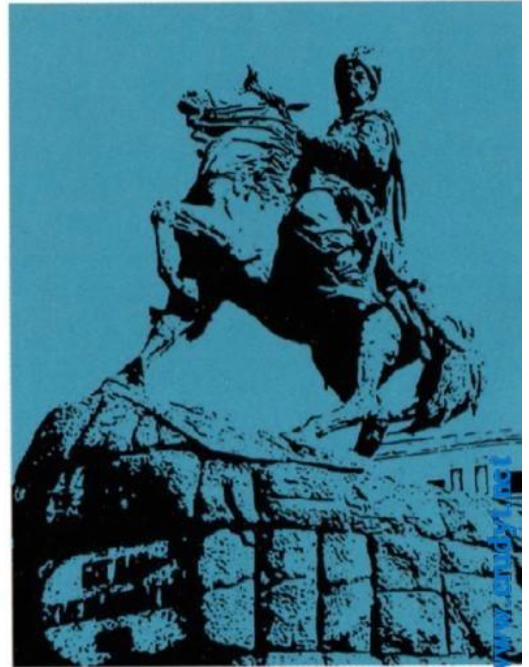

УКРАЇНСЬКА МОВА

збірник диктантів

9
КЛАС

ВІДДАВНИЦТВО
ГРАМІОТА

Scan by Tetyanka

70

ДИКТАНТІВ

Скачано з Ерудит.нет www.erudit.net

Скачано з Ерудит.нет

УДК 373.5.091.26:811.161.2*кл9
А21

*Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах комісією з української мови Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(лист ДНУ «ІМЗО» від 3.07.2017 р. № 211/12-Г-307)*

Рецензенти:

О. В. Лобач, директор СШ № 149 м. Києва, учитель української мови та літератури;

Н. І. Богданець-Білоskalенко, доктор педагогічних наук, професор кафедри української літератури і компаративістики Інституту філології Київського університету ім. Бориса Грінченка.

Авраменко О.

А21 Українська мова: Збірник диктантів : 9 кл. / Олександр Авраменко. — К. : Грамота, 2017. — 56 с.

ISBN 978-966-349-614-6

Посібник укладено згідно з вимогами чинної навчальної програми для загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженої Міністерством освіти і науки України.

Видання друге, доповнене й перероблене (перше видання 2016 р.), призначено для тренувальних і контрольних робіт.

Збірник містить нові тексти для диктантів, а також ті, що було створено для проведення Всеукраїнського радіодиктанту національної єдності протягом останніх восьми років.

Тексти для диктантів, подані в збірнику, дібрано з класичної та сучасної української літератури, історії й публіцистики. Вони призначені для оцінювання правописних умінь учнів (орфографічних і пунктуаційних), передбачають стимулювання та розвиток думки старшокласників, поглиблення знань з української мови.

Для учнів загальноосвітніх навчальних закладів, учителів, викладачів, абітурієнтів.

УДК 373.5.091.26:811.161.2*кл9

Авторські права захищені.

Жодна частина цього видання не може бути перероблена, перевидана, ксерокопійована, репродукована або розмножена будь-яким іншим способом.

ISBN 978-966-349-614-6

© Авраменко О. М., 2017

© Видавництво «Грамота», 2017

ВСТУП

Методика проведення диктанту

Методика проведення диктанту є традиційною.

Вид роботи й назву тексту потрібно записати на дошці. Спочатку вчитель читає весь текст, після чого не дає ніяких пояснень щодо його змісту, правописних особливостей і тлумачення значень використаних у ньому слів (з огляду на те, що тексти адаптовано для навчальних потреб, у них майже відсутня так звана авторська пунктуація, немає діалектизмів, застарілих слів, складної зі значенневого погляду, а тому малозрозумілої для учнів лексики тощо). Учитель може давати тільки коментарі формального характеру, як-от: розміщення заголовка, запис автора чи джерела тексту та ін. (хоча записувати автора тексту немає необхідності й робити це не обов'язково). Як виняток, учитель може пояснити написання слова в тому разі, коли контекст не до кінця з'ясовує його написання (наприклад, «Українське радіо в тексті № 68 «Українському радіо — 90 років!»).

Після прочитання всього тексту вчитель читає перше речення повністю, а учні тільки уважно слухають його. Далі це саме речення диктується для запису частинами, причому кожна частина, як правило, читається тільки один раз (частиною в цьому випадку треба вважати словосполучення з двох–п'яти слів або частину складного речення приблизно з тією ж кількістю слів). Учитель може повторно прочитати частину речення, якщо вона велика за обсягом, у ній змінено нормативний порядок слів або під дією певних зовнішніх чинників учні недочули якогось слова або словосполучення. Після того як учні запишуть усе речення, його треба прочитати повністю повторно, щоб вони мали змогу перевірити записане.

У такий спосіб диктується кожне речення тексту. Учитель обов'язково вказує місце поділу тексту на абзаци. Після запису всього тексту він читає його ще раз від початку до кінця, роблячи паузи між реченнями, дещо триваліші від звичайних, і надаючи змогу учням ретельно перевірити написане й усунути можливі помилки. Текст треба диктувати виразно, відповідно до норм літературної мови,

з правильним наголошуванням слів та інтонуванням звукового потоку, у такому темпі, щоб учні встигали вільно його записувати.

Після повторного читання всього тексту учні здають диктанти вчителю. Часу для додаткової перевірки надавати не потрібно: сумніви щодо правописного оформлення роботи учні повинні вирішувати в процесі написання.

Обсяг текстів для диктанту та час написання роботи

Обсяг текстів для контрольних диктантів чітко визначено чинною програмою з української мови: у 9 класі це має бути текст на 140–160 слів (на перший показник треба орієнтуватися на початку навчального року, на другий — наприкінці). Для написання контрольного диктанту відводиться 30–35 хвилин.

Для написання тренувальних і контрольних диктантів учитель може скоротити текст на 10–15 слів, але без шкоди для його змістової єдності.

Нормативи оцінювання диктанту

Під час написання диктанту учням не дозволяється використовувати допоміжні джерела (довідники, словники й іншу літературу та технічні засоби).

Бали	Кількість помилок
1	15–16 і більше
2	13–14
3	11–12
4	9–10
5	7–8
6	5–6
7	4
8	3
9	1+1 (негруба) – 2
10	1
11	1 (негруба)
12	–

НАШІ ТРАДИЦІЇ

1. Новий рік у різних народів

Новорічні обряди в різних країнах дуже різноманітні. В Ефіопії, скажімо, Новий рік випадає на середину вересня. Люди сходяться на околиці міст і сіл і спалюють на вогнищі сухий хмиз, який принесли із собою. Навколо багаття влаштовують ігри й танці.

В Ірані ж, навпаки, Новий рік святкують весною, 22 березня. Господар дому дарує своїй родині нове вбрання, і всі разом виходять на вулицю, розпалюють багаття, стрибіають через нього.

Шотландці на Новий рік приходять у гості з грудочкою вугілля. Вони кидують її у вогонь і бажають: «Нехай світло й радість завжди будуть у вашому домі!»

Особливою екзотичністю відзначаються італійці: вони під канонаду хлопавок і феєрверків викидають із вікон на вулицю старі меблі, посуд і ганчір'я.

Наші предки в давнину, ще до запровадження християнства, зустрічали Новий рік також весною, 1 березня. І в цьому був, очевидно, свій сенс: з пробудженням природи має неодмінно народитися й наступний рік. Тому з приходом весни люди збиралися на галявинах, співали, танцювали, грали в різні ігри, приносили дарунки богам, щоб задобрити їх.

164 слова

В. Скуратівський

2. Сватання

З проханням висватати дівчину парубок звертається до своїх батьків, а вони вже вибирають сватів для такої поважної справи. Це, як правило, шановані в селі люди. Окрім того, вони мають бути дотепними й красномовними.

Свати вирушали, як смеркне: ніхто зайвий не завадить, менше лихих очей бачитиме та й менше хто знатиме, якщо буде відмова. Старости гупають тричі по три рази ціпком у двері й просять дозволу ввійти до хати.

Перед тим як показати дочку, батьки двічі виводять передягнених інших дівчат. Старости, жартуючи, щоразу кажуть, що це не їхня, бо в них — найвродливіша. Тоді вже мати за руку виводить свою доньку, старости подають дівчині вузлик із хлібом-сіллю. Якщо їй хлопець до вподоби й вона хоче вийти за нього заміж, то дівчина бере вузлик, кладе його на стіл і розв'язує. А коли зі старостами прийшов нелюб, то вона виносить гарбуза як знак відмови.

Коли всі заходять до хати, перерізають хліб навпіл. Хлопець і дівчина з'їдають по шматочку, і відтепер вони звуться вже нареченими.

160 слів

Л. Горбач

3. Ворожіння на Андрія

З давніх-давен у ніч на Андрія дівчата ворожать. Може, не зовсім щиро, та все ж десь там, у глибині душі, вони вірять, що Андрієва ніч допоможе пізнати долю.

Ще звечора дівчата, зійшовшись до хати на ворожіння, печуть балабушки — невеличкі круглі тістечка з білого борошна. Воду на ці тістечка носять із криниці не відром і не глечиком, а ротом! Носять так, щоб хлопці не бачили, бо, якщо побачать, буде біда!

«Ми, бувало, — оповідає Свирид Галушка, — як угледимо, що дівчата по воду пішли, то й починаємо їх смішити. Таке виробляємо, що дівчата хоч-не-хоч, а розсміються й воду в роті не втримають».

Коли балабушки спечуться та вистигнуть, кожна з дівчат позначає своє тістечко кольоровою ниткою або папірцем. Як усе це зроблено, до хати впускають голодного пса, який хапає балабушки одну за одною, боячись утратити смачну вечерю, а дівчата з притишеним диханням слідкують за кожним найменшим рухом пса. Чию балабушку пес проковтне першою, та дівчина перша й заміж вийде, а чию не зачепить, та сидітиме в дівках.

163 слова

О. Воронай

4. Дерева-обереги

Здавна в Україні особливу популярність мали такі дерева, як дуб, береза, тополя, явір, верба. Дуб шанували за довголіття, міцність і вологостійкість, тому його використовували для будівництва житла.

Березу любили здебільшого за красу й декоративність, а також застосовували в народній медицині. Березовий сік, що збирали навесні, був одним із найпопулярніших напоїв.

Тополями обсаджували шляхи та садиби. З них брали жовту фарбу, кору використовували під час вичинення шкір. На Правобережжі й подекуди Лівобережжі білу топольку називали явором, а на Поліссі та в західних областях так звався один із видів клена.

Явір також дуже шанували в Україні. У багатьох народних піснях він постає як символ краси та кохання.

Особливою чудодійною силою була наділена осика: її використовували як надійний оберіг від упирів і відьом. Щоб уберегти корову від посягань нечистої сили, в огорожу ставили осикові кілки.

Найпоширенішим елементом українського пейзажу завжди була верба. Це дерево росте навіть із свіжозрубаного кілка, устромленого в землю. За розташуванням вербових дерев селяни визначали підземні джерела й місця, де доцільніше копати криницю. Також використовували кору верби як протизастудний засіб.

170 слів

О. Ворожейкіна

5. Чистий четвер

Найважливішим днем тижня перед Великоднем є четвер, який наділяють однією з таких ознак: чистий, світлий, великий, страсний, або живний.

Чистий четвер — це день весняного очищення, тому селяни починали прибирати ще вдосвіта. Стайні, комори, подвір'я, хаті — усе повинно бути чистим і мати святковий вигляд. У саду й на городі господар згрібав до купи торішнє листя, бадилля бур'янів і суху траву й підпалював, щоб очистити землю від морозу, зими та всякої нечисті.

Існує повір'я, що в Чистий четвер, до сходу сонця, ворон носить із гнізда своїх дітей купати в річці. Хто скупається раніше від воронячих дітей, той буде здоровим протягом цілого року. Отож хворі люди купалися, бувало, уночі, доки ворон дітей не купає, щоб очиститися від хвороби. Викупавшись, хворий набрав зі свого купелю відро води, ніс ту воду на перехресну дорогу й виливав, залишаючи там усе лихо.

Обережні люди ранком цього дня з хати не виходили, а як були в дорозі, то обминали перехресні дороги, щоб хвороба не вчепилася. У Чистий четвер стрижуть, бувало, дітей, щоб волосся не лізло й голова не боліла.

170 слів

За О. Воропаєм

У СВІТІ ТВАРИН

6. Господарі повітря

До комах належать мільйони видів, і майже всі вони чудові авіатори. Крила дають їм змогу стрімко долати величезні відстані.

Більшість комах, як і люди, знаходять дорогу, шукають корм і уникають небезпеки завдяки зору. Проте їхні очі відрізняються від людських. Вони складаються із сотень чи навіть тисяч крихітних очок, подібних до куполів обсерваторій із направленими навсідч телескопами. Опуклі очі забезпечують круговий огляд: не повертаючи голови, комаха бачить, що відбувається вгорі, унизу, ззаду та спереду.

Дзижчання, скрипіння, сюрчання, заливчасті трелі — різні звуки доводиться нам чути. Чому багато комах такі галасливі? Звичайно, беззвучно рухатися взагалі важко, крім того, їм часто доводиться використовувати різні звуки як спеціальні аудіосигнали. Їх три типи. Першим вони приваблюють: «Я тут, хочу спаруватися!» Другий попереджає конкурентів: «Тут моя територія!» Третій відлякує хижаків: «Тримайтеся подалі: я кусаюся!»

Якщо порівнювати довжину й висоту стрибка з розмірами тіла, то комахи — абсолютні чемпіони світу. Запаморочливі стрибки дають змогу їм уникати небезпеки й швидко діставатися до корму.

153 слова

С. Паркер

7. Дитинство лісових котів

У травні, коли ліс починає вкриватися яскравим зеленим листям, а навкруги вирує сезон народження й вигодовування тварин-дитинчат, на світ з'являється пухнастий звір. Хоч ще зовсім малий, сліпий та безпомічний, проте лісовий кіт — майбутній хижак. Ця подія може відбутися в густих лісах Карпат, або в плавнях пониззя річки Дністра, або ж у балках, дубових і змішаних лісових масивах Поділля.

Кошенята розплющують очі, коли їм виповнюється тиждень-півтора. Але залежати від матері-кицьки вони будуть ще довго. Спочатку малята чекають її з полювання в лігвищі, потім обережно виходять зі сховку, граються, пізнають навколишній світ.

Граючись, маленькі пухнастики в'ясовують, хто з них головний. Такі ігри — репетиція дорослого життя, бо саме ці комплекси рухів знадобляться кошенятам для пошуку, вичікування та переслідування здобичі, для спілкування з протилежною статтю та бійок між самцями в сезон спарювання. Але поки що до цього далеко, і мати супроводжує малих, а в разі небезпеки подає різкий сигнал, щоб вони встигли зачаїтись і сиділи дуже тихо. Самі кошенята далеко від лігвища не відходять, бо легко можуть стати здобиччю хижого птаха, куниці, лиса чи людей.

171 слово

М. Шквиря

8. Спосіб життя їжака

Хто не знає їжака — маленького, сірого, колючого... Однак, судячи з великої кількості безглузвих вигадок про його спосіб життя, не така це вже й проста тваринка!

З книжки в книжку, з листівки на плакат переходить образ запасливого їжачка з рум'яним яблуком на спині. Ніхто цього

не бачив у природі, але всі впевнені, що їжачок запасає на зиму яблука, груші та гриби.

Відкриємо таємницю: їжаки не роблять запасів, тому що вони сплять солодким сном із листопада до квітня. Уві сні потихеньку використовують підшкірний жир, накопичений аж ніяк не на яблуках, адже їжак — тварина комахоїдна. Рослинну їжу, зокрема варену картоплю, рис, горіхи та насіння, вимушені їсти ті їжаки, яких утримують у неволі.

В Україні мешкає їжак білочеревий. Улюбленими місцями його проживання є листяні ліси з густим підліском, зарості чагарників, городи, парки та живоплоти.

Удень їжак спить, а коли починає сутеніти, він неспішно обходить свою територію, обнюхуючи все довкола. Ніс у нього дуже вологий, а тому чутливий для пошуку здобичі. Друге знаряддя на полюванні — слух. Голки в їжака не лише для захисту, а й для нападу.

172 слова

Н. Черемних

9. Великий птах лісових боліт

Сірий журавель — рідкісний птах, він занесений до Червоної книги України. Багато народних прикмет пов'язано з його появою навесні та відльотом восени.

На території України сірий журавель гніздиться на поліських болотах, а також на заболочених ділянках у долинах великих річок. Перед осінньою міграцією журавлі збираються на полях у великі зграї, відгодовуються перед важким і далеким польотом. Більшість птахів, що гніздяться в Україні, летять на зимівлю до Туреччини, Ізраїлю та країн Африки. Найбільші такі скупчення в Україні утворюються поблизу озера Сиваш та в заповіднику «Асканія-Нова».

Сірий журавель потребує турботливого ставлення. Основні його вороги — це лиси, кабани та великі хижі птахи, але найбільше цей вид потерпає від людей. Знищення місць проживання внаслідок вирубування лісу, осушення водно-болотних угідь — фактори, що зумовлюють зменшення чисельності журавлів на

території України. Суттєвий негативний вплив на популяцію має браконьєрський відстріл птахів заради розваги, а інколи й для використання в їжу. Зміна клімату також впливає на гніздування птахів, адже в Україні пролягає південна межа ареалу сірого журавля.

157 слів

П. Редчук

10. Збережімо бурого!

Бурий ведмідь — найбільший хижак Українських Карпат. Він селиться в захаращених пушах, поблизу мохових боліт і в місцях, де можна облаштувати зимовий барліг. Клишоногий полює густі чагарники, лісоповали, яри, де він може сховатися вдень.

Навесні, коли в гірських долинах таве сніг, ведмеді покидають барлоги й спускаються в долини. Згодом, коли сніг розтане, піднімаються в гори. Улітку бурі ведмеді облюбують зруби із заростями малини й ожини. Якщо добре вродила чорниця, клишоногі перебираються на дуки, а коли досягають букові та ліщинові горіхи, вони поселяються в букових лісах і ліщинових хащах.

Більшість ведмедів у найхолодніший і голодний період зими залягають у сплячку. Барлоги влаштовують у ямах під корінням дерев, у старих дуплах, у норах, на схилах, у чагарниках, серед кам'яних завалів.

У зимове укриття ведмідь ще з осені настилає сухе листя, мох, траву, використовуючи барліг для відпочинку. Виходить за поживою все рідше, а згодом засинає.

Бурий ведмідь занесений до Червоної книги України як вид, що зникає. Цих чудових тварин на території України залишилося не більше трьохсот! У Закарпатській області діє єдиний в Україні реабілітаційний центр бурого ведмеда «Синевир».

174 слова

Д. Біда

Я І СВІТ

11. Наодинці із собою

Протягом усього життя ми маємо одного стабільного співрозмовника, з яким постійно спілкуємося у своїх думках. І цей безперервний потік свідомості визначає наші почуття та поведінку.

Ми дістаємо від життя те, у що віримо. Якщо віримо, що життя прекрасне, то воно прекрасне; якщо ж віримо, що жахливе, то воно й справді жахливе. Коли переконані, що виходу немає, то й не знайдемо його. Чекаємо біди — вона обов'язково прийде. Віримо в успіх — здобудемо його, адже наша віра створює нашу реальність.

Особисті кордони — це позначення безпечної для людини зони. Кордони не передаються в спадок, їх треба формувати, і цей процес триває все життя. Якщо ж кордони порушено, ми відчуваємо руйнацію своєї цілісності. Якщо не вміємо зберігати свої кордони ні всередині, ні зовні, ми стаємо вразливими.

Для того щоб зрозуміти, що ми готові дозволити іншим, а що категорично ні, де проходять наші кордони й де починається чужа територія, треба почати зі свого «Я». Варто розібратися з тим, що ми відчуваємо, якими є наші цінності й бажання та яким бачимо своє майбутнє.

166 слів

За Ю. Герцен

12. Від читання до багатства

Учені довели зв'язок між ставленням людей до книжок у дитинстві й рівнем зарплати в дорослому віці. Італійські науковці дійшли висновку: люди, які в дитинстві читали із захватом, заробляють на 21 % більше, ніж байдужі до книжок. У чому ж полягає зв'язок між читанням книжок у дитинстві й рівнем заробітку?

За словами психолога Євгена Заїки, книжка не лише робить людину грамотнішою, розвиває її фантазію, мислення, логіку,

а й призвичаює зосереджувати увагу й ухвалювати правильні рішення. Причому дуже важливо, щоб любов до читання розвинулася саме в дитинстві. Той, хто не оцінив смаку читання на цьому етапі життя, уже навряд чи стане книголюбом.

Доведено: якщо людина читає хоча б годину на день, вона має кращу здатність до запам'ятовування фактів, подій, імен. Якісна художня й документальна проза має іншу унікальну ознаку: вона навчає на чужих помилках, даючи досвід, якого змалку здобути неможливо.

Окрім того, читання книжок розвиває навички пошуку потрібної інформації та її швидкого сприйняття. Людина, яка набула таких навичок із дитинства, має високий шанс здобути освіту та стати успішною в дорослому віці.

168 слів

І. Конторських

13. Вождь племені

Іван Даценко був солдатом, який став справжньою легендою, вождем племені.

1967 року радянська делегація прибула до Канади на міжнародну виставку. Приїхав сюди й танцюрист Махмуд Есамбаєв. Особливого інтересу експонати виставки в нього не викликали, тому він попросив відвезти його в резервацію до справжніх індіанців і познайомити з вождем. Там на танцюриста чекала несподіванка: спочатку здивувала шкіра вождя, а коли той заговорив українською, Есамбаєв ледь утримався на ногах.

Виявилося, що під час Другої світової війни Іван Даценко вважався одним із найкращих льотчиків, на рахунку якого було двісті тринадцять бойових вильотів. Українець навіть отримав звання Героя Радянського Союзу.

Але навесні 1944 року його літак збили. Уважаючи Івана мертвим, у документах сухо написали: «Не повернувся з бойового завдання». Насправді ж після тривалих поневірян він потрапив до канадських індіанців. Коли одружився з донькою вождя, і сам дістав цей титул, а ім'я — Пронизливий Вогонь.

Хоча тривалий час цю історію замовчували, проте Есамбаєв не втримався й розповів сенсаційну новину, коли вже Радянський

Союз розпадався. За мотивами цієї історії українські кінематографісти зняли фільм «Той, що пройшов крізь вогонь».

171 слово

З проекту «Гордість України», канал 24

14. Душа українських гір

У трембіті живе душа українських гір. Колись усе життя гуцулів минало під звуки цього інструмента: вона сповіщала про вихід овець на полонину, смерть людини чи народження в сім'ї дитини, нею запрошували на весілля, з нею колядували. На полонині трембіта була не просто музичним інструментом — раніше вона була чи не єдиним засобом зв'язку вівчаря із селом, тобто таким собі старовинним мобільним телефоном.

І хоча трембіта має простий вигляд, проте це оманливе враження. Її виготовлення може тривати два роки. Спочатку треба вибрати гарну смереку, бажано громовицю, тобто дерево, у яке влучила блискавка. Гуцули переконані: з небесним громом дереву передається голос Бога. Далі зрізаний стовбур треба залишити на рік загартовуватися, і лише після цього приходить найвідповідальніший момент: одним ударом підготовлений стовбур потрібно розчахнути навпіл і вручну витесати серцевину, а потім дві половинки треба скріпити корою.

Здавалося б, не так просто тримати трембіту й одночасно грати, адже її довжина сягає від трьох до восьми метрів. Цей найдовший музичний інструмент у світі занесений до Книги рекордів Гіннеса. Насправді ж, вага трембіти не перевищує якихось півтора кілограма.

171 слово

З проекту «Гордість України», канал 24

15. Зелений чай

Без цього давнього цілющого напою, який потрапив до нас зі Сходу, нині важко уявити життя справжнього гурмана. Зелений чай, терпкий, з різними відтінками смаку, пройшов етапи свого становлення й тепер є незамінним атрибутом щоденної трапези. З медом і лимоном, молоком, іноді навіть із сіллю, маслом чи перцем, він завоював прихильність у всьому світі не

лише завдяки вишуканому смаку, а й унікальним властивостям, поміченим ще давніми східними цілителями, що застосовували його як потужну лікувальну рослину.

Спочатку єдиним постачальником зеленого чаю був Китай, однак уже в п'ятому столітті нашої ери цей тонізуючий напій з'явився в Тибеті. Відтак мода на споживання чаю поширилася в Японію, де й досі вдосконалюють мистецтво його споживання. Японці вважають, що під час чайної церемонії можна відпочити від повсякденних справ, насолодитися розкішним смаком божественного напою й відчути справжню гармонію душі та тіла.

Зелений чай покращує обмін речовин, підвищує імунітет, а також нейтралізує негативний вплив різноманітних випромінювань, тому він особливо корисний для тих, хто багато часу проводить за комп'ютером. Звичайно ж, важливо при цьому знати, як правильно заварювати зелений чай, щоб він не втратив своїх унікальних властивостей.

177 слів

За З. Грабар

МУДРІСТЬ НАРОДНА

16. Притча про сина

В одного чоловіка був маленький син. І як часто то буває з малими дітьми, так і він був дуже непосидючим, робив шкоду й уважав це за розвагу. Сусіди скаржилися на те, що Петрусь знову зламав молоде деревце або кидав камінням у їхнього kota. Батько ж докладав багато зусиль, щоб відучити сина від цього, проте його намагання були марними. Одного разу він сказав: «Після кожного твого поганого вчинку я забиватиму в паркан цвяхи, а коли ти робитимеш добро, то вийматиму їх». Хлопчик усміхнувся й побіг далі бавитися з дітьми.

Минали роки — і кількість цвяхів у паркані збільшувалася.

Коли Петрусь підріс, зрозумів, що його пустощі завдають біль іншим людям, через це йому стало прикро й він почав робити якомога більше добрих справ.

Коли Петро закінчив університет і влаштувався на роботу, батько повиймав усі цвяхи. Він був радий, що син зміг виправитися й вибрати добру дорогу у своєму житті, однак якось йому зауважив: «Цвяхів уже немає, але від них залишилися сліди, які ніколи не зможуть зникнути».

163 слова

Притча

17. Чуже обличчя

Жив собі один чоловік. Щодня прокидаючись, він ішов до кімнати, у якій було безліч масок. Вони висіли на стінах, лежали, розкидані, на дивані, на туалетному столику, на підлозі й навіть на підвіконні. Маски були різні: глиняні, пластмасові, паперові, залізні й дерев'яні. Чоловік щоранку вибирав потрібний йому зліпок.

«Візьму оцю, — подумав, укотре простягаючи руки до глиняної личини, — вона найбільш правдива, бо натуральна». Носив її цілий день, але глиняна маска була незручна, якась важка. Наступного ранку вибрав паперову — у ній чоловік почувався найзручніше, тільки на дощі вона дуже швидко розмокла. Потім зупинився на пластмасовій. Ця була легка, майже не відчутна на обличчі, і лише запах хімічної сполуки нагадував про себе.

Щоденні експерименти залишали негативний слід: синці, алергічні реакції, одні спадали, інші тиснули. Лицеві м'язи почали атрофуватися, і на душі було кепсько від того, що він грав чужі ролі. Чоловік почав викидати по одному експонату зі своєї колекції — і з часом кімната спорожніла. Нарешті залишилася тільки та, у якій було найкомфортніше. І це було його власне обличчя.

164 слова

Притча

18. Проповідь біля каміна

Один парафіянин, який раніше щонеділі брав участь у літургії, перестав ходити до церкви. Минав час, а чоловік до храму не з'являвся, тож священник вирішив навідатися до нього.

Коли він прийшов до оселі, то побачив, що двері в будинок чоловіка були відчинені. Колишній парафіянин сидів сам-однісінь-

кий перед камином. Побачивши священика, він кивнув йому й жестом запросив сісти. Зручно примостившись, священик розглядав полум'я, що гарно виграло в каміні. Чоловіки мовчали, але за кілька хвилин отець зненацька підвівся, узяв щіпці, схопив ними палахкотливу головешку й відклав її вбік, далі від вогню. Потім він сів — і знову запанувала мовчанка.

Самотня головешка перестала палати й тільки ледве червоніла, а згодом зовсім охолола й почорніла. Священик знову встав, узяв щіпці й поклав охололу головешку назад, у вогнище. За мить вона запалала так само, як і решта. Відклавши щіпці, священик мовчки попрямував до виходу й почув, коли дійшов до порога, слова чоловіка: «Дякую за відвідини й проповідь. Цієї неділі я обов'язково прийду».

155 слів

Притча

19. Робінзон

Єдиного пасажера, який вижив після корабельної аварії, викинуло на безлюдний острів. З уламків корабля, що прибилися до берега, він так-сяк збудував собі житло, заніс туди все, що викинуло море й могло стати йому в пригоді.

Він подякував Богові за свій порятунок.

Минуло багато днів, але поряд з островом не пропливало жодне судно. Щоранку він обходив острів, шукаючи їжу. Якось під час такої мандрівки спалахнула пожежа — і полум'я пожерло всі дерева навкруги. Житло чоловіка й усі його речі згоріли дочиства, тільки чорний дим підносився до неба.

Повернувшись і знайшовши згарище на місці житла, бідолашний заволав до неба. Він нарікав на те, як Бог міг з ним таке вчинити й за що! Чоловік зовсім занепав духом, але раптом почув незвичний шум і побачив корабель, що наближався до острова. У моряків він поцікавився, як вони його знайшли, а ті відповіли: «Ми помітили вогнище, яке ти розклав».

Навіть у тому, що по-особливому важке й болісне, треба вбачати надію. Чорний дим на попелищі житла може бути сигналом, на який відгукнеться спасіння.

166 слів

Притча

20. Чашечка кави

Кілька випускників престижного навчального закладу, що досягли успіху й зробили виняткову кар'єру, прийшли в гості до свого старого професора. Під час візиту розмова зайшла про роботу: випускники скаржилися на численні труднощі й життєві проблеми.

Запропонувавши гостям каву, професор пішов на кухню й повернувся з кавником і тацею, на якій стояли всілякі чашечки: порцелянові, пластикові, скляні, металеві. Одні були прості, а інші — дорогі. Коли випускники порозбирали чашечки, професор звернув їхню увагу на те, що всі гарні посудини позабирали, а прості й дешеві залишилися. Чоловік пояснив, що бажати найкращого собі — це нормально, але саме в цьому причина їхніх проблем і стресів. «Горнятко не робить каву кращою, — мовив професор. — Насправді ви хотіли лише кави, а не чашечок, хоча свідомо вибирали найкращі з них, а тоді роздивлялися, кому яка перепала».

Який же висновок? Життя — це кава, а робота, гроші, становище в суспільстві — це чашечки. Посудина, яку ми маємо, не змінює якості нашого життя. Це лише знаряддя для підтримання змісту життя. Подеколи, зосереджуючись на самій чашечці, ми забуваємо натішитися смаком кави.

166 слів

Притча

21. Гусениця

Прилипливши до листка, гусениця зацікавлено спостерігала, як комахи стрибали, бігали наввипередки, літали, співали. Усе довкола перебувало в повсякчасному русі. І лише їй, нещасній, не перепало ані голосу, ані вміння літати й бігати. Ледве-ледве вона могла повзати. І поки гусениця незграбно перелазила з одного листка на інший, їй видавалося, що вона здійснює кругосвітню подорож.

І все ж вона не нарікала на долю й нікому не заздрила, адже усвідомлювала, що кожен має дбати про своє. От і їй, гусениці, належало навчитися ткати тонкі шовкові нитки, щоб звити собі з них міцну хатку-кокон.

— А далі що? — спитала вона, відірвана від світу у своєму сховку.

— На все свій час! — почула відповідь. — Озбройся терпінням, а потім побачиш!

Коли настала пора й вона очунилася, то вже не була колишньою незграбною гусеницею. Спритно вивільнившись із кокона, вона з подивом помітила, що в неї вирости легкі крильця, щедро розфарбовані яскравими барвами. Весело махнувши ними, вона спурхнула з листка й полетіла, розчинившись у блакитному мареві.

На все свій час, його не варто підганяти. Час потрібно використовувати мудро.

168 слів

Притча

22. Поспішні висновки

З кожною зупинкою людей в автобусі б'єшало, а тепер уже й яблуку ніде було впасти. Молодик сидів, слухаючи музику й поглядаючи у вікно, коли раптом літня жінка поплескала його по плечу й сказала: «У ваші літа я поступалася місцем старшим, а ви...» Її підтримала інша жінка, а за дві-три хвилини на хлопця накиннулися всі пасажирки.

Юнак не витерпів такого тиску й сказав: «Добре, я встану, але хай сяде на моє місце тільки той, кому не буде соромно за свої слова».

Хлопець почав діставати щось з-під сидіння, і от з'явилася милиця, а потім друга, і він, спираючись, устав з місця.

Усі завмерли від здивування, а літня жінка, що так нервово весь час наступала йому на ноги, тепер зрозуміла, чому він на це не звертає уваги. До кінцевої зупинки ніхто не промовив і слова. Хлопець їхав, стоячи на милицях, і хоча було важко, він стояв. Йому давало силу те, що його місце залишалося порожнім усю дорогу.

Самовпевненість і поспішність висновків часто обертаються для людини соромом. Будьмо толерантними й розсудливими!

167 слів

Притча

ГОРДІСТЬ УКРАЇНИ

23. Незвичайна Катерина Білокур

Зайвий раз зазначу: Катерина Білокур була незвичайною, не від світу цього жінкою.

У її, здавалося б, буденному безбарвному житті натрапляємо на вчинки й помисли, у яких багато таємничого. Тому й біографія її інтригує не так фактажем, як загадковим способом життя, мисленням, баченням і сприйняттям світу.

Отак ніколи в житті не чувши голосу вчителя в школі, не пройшовши ніякого вишколу під опікою педагогів з живопису, вона завдяки волячій упертості та фанатичній цілеспрямованості самостійно опанувала буквар, навчилася писати й малювати.

Малювання стало альфою і омегою її життя. Аби його упокоїти, пробувала вступити до художнього училища, потім — до театрального технікуму, але її не прийняли. Катерина не мала атестата про середню освіту.

Якось до неї посватався такий красень із сусіднього села Журавки, що відмовити йому не стало сили. Коли ж він мав ось-ось зайти до хати, її осяяла думка поїхати на могилу Тараса Шевченка попитати ради-розради. Похапцем зібравшись, поїхала до Канева. На таке зважитися могла лише вона, Катерина Білокур! Отак і звичувала самотою. Її ж дітьми стали квіти.

164 слова

За М. Кагарлицьким

24. Художниця з народу

Катерина Білокур усвідомлювала, що малює незвичайні картини, але допомоги годі було від когось чекати. Мати кляла, що соромить її перед людьми, заміж не виходить. Доведена до відчаю, у листопаді 1934 року вона надумала втопитися в річці, що протікала в кінці городу. На щастя, не втопилася, але та пригода коштувала їй надто дорого: Катерина застудила ноги, унаслідок чого до кінця своїх днів ходила з ціпком.

Важко передбачити, як склалася б доля Білокур, якби її не осяяло пісенне провидіння. Гостюючи у двоюрідної сестри, вона

почула по радіо пісню «Чи я в лузі не калина була?», яку майстерно виконувала Оксана Петрусенко. Розчулена, вона написала співачці сповненого розпачу листа про свою долю, уклавши до конверта намальовану калину.

І хоча на конверті не було точної адреси, проте лист дійшов до артистки, адже ім'я співачки було тоді вельми гучним. Зворушена, Оксана Петрусенко допомогла талановитій художниці, посприяла, щоб на неї звернули увагу. А вже в другій половині 1940 року в Полтаві було влаштовано першу персональну виставку Катерини Білокур. Про художницю із села Богданівки заговорив увесь світ.

169 слів

За М. Кагарлицьким

25. Хто ж винайшов кінематограф?

Відомо, що брати Люм'єр — винахідники кінематографа. Їхніх заслуг ми не будемо применшувати, проте мусимо знати ще й ім'я Йосипа Тимченка, який винайшов кіно раніше від відомих французів.

Восени 1893 року в Одесі, у готелі «Франція», що на розі Дерибасівської та Колодязного провулку, відбулася безпрецедентна подія: Йосип Тимченко, харків'янин за походженням, улаштував публічну демонстрацію фільмів «Вершник» і «Метальник списа», знятих кінескопом на іподромі.

У ті часи слова «кіно» не існувало, тож місцева газета «Одеський листок» захоплено писала про відкриття художньої виставки «живих» фотографій, які приводить у дію електрична машина. Цією машиною якраз і був перший кінескоп. Це сталося за два роки до появи кінематографа в Західній Європі, коли наприкінці 1895 року французи Луї та Огюст Люм'єр у Парижі влаштували для містян кіносеанс із п'яти короткометражок.

Перших глядачів дивувало, по-перше, наскільки геніально простим був пристрій, а по-друге, що Тимченко не мав жодної спеціальної освіти. Він, син кріпака, навчався лише в механічних майстернях Харківського університету.

На жаль, історія з кінескопом так нічим і не закінчилася. Винахідникові подякували, але апарат не запатентували.

168 слів

З проекту «Гордість України», канал 24

26. Талановитий одесит

У свої п'ятнадцять років одесит Валентин Глушко вже листувався із засновником теоретичної космонавтики Ціолковським, а в шістнадцять написав книжку, де чітко описав способи колонізації Марса й Венери.

Здавалося б, фантастика, але юнак розумів: щоб дістатися до омріяних планет, потрібні всього-на-всього надпотужні двигуни. Вирішення цієї проблеми він узяв на себе, і вже двигун на рідкому паливі міг підняти сто сімдесят п'ять кілограмів.

Молодого інженера швидко помітили й поставили в тандем із Сергієм Корольовим. Ця українська пара науковців була мозком усієї космічної галузі Радянського Союзу: виходець із Житомира проектував ракети, а Глушко — двигуни для них.

1945 року одесита відправили в Німеччину подивитися на трофейні ракети ворога. Глушко був приголомшений: німці на декілька років випередили українські розробки. Повернувшись, він пообіцяв собі за всяку ціну перевершити німців.

Через кілька років саме двигуни Глушка доставили на Місяць та Венеру дослідницькі станції. Що й казати, навіть Гагарін і перша орбітальна станція теж вийшли в космос завдяки одеситу.

Останнє його творіння — велетенська ракета-носій «Енергія», що вивела в космос орбітальний літак «Буран» — аналог американського шатла.

167 слів

З проекту «Гордість України», канал 24

27. Перший електричний трамвай

Саме Федорові Піроцькому, фізику з Полтавщини, уперше спало на думку по дротах підвести електрику до рейок, на яких стояв трамвай, щоб звідти вона надходила до двигуна.

Це був 1880 рік. Для демонстрації винаходу Піроцький вибрав найважчий двох'ярусний вагон кінної залізниці на сорок пасажирів — і новинка спрацювала. Швидкість становила дванадцять кілометрів на годину. Городяни не повірили своїм очам, газети рясніли сенсаційними заголовками про чудо-транспорт. Здавалося б, нічого не могло стати на заваді технічному про-

гресу. Але ж ні, власники кінних трамваїв вирішили будь-як завадити новоспеченому конкурентові: надто багато грошей було вкладено в коней. Електричний трамвай тішив городян менше місяця.

Проте винаходом зацікавилися німецькі брати Сіменс — і вже за рік німецька фірма відкрила першу у світі електричну трамвайну лінію за проектом нашого винахідника. Наступні п'ять років Західна Європа всі трамвайні лінії будувала за принципом Піроцького.

До української столиці черга дійшла аж через одинадцять років, і це при тому, що для Києва електричний трамвай був у край необхідний. Дніпрові схили настільки круті, що з ними не могли впоратися парові трамваї, а про кінні годі й жазати.

171 слово

З проекту «Гордість України», канал 24

КРАСА ВРЯТУЄ СВІТ

28. Краса врятує світ

Її перемогу назвали «перемогою правди», писали, що вона принесе мир в Україну й стане початком повернення Криму.

Джамала йшла до визнання своєї творчості тривалий час. До речі, у 2012 році співачка не пройшла навіть національного відбору на конкурс «Євробачення». Шукаючи себе, вона кілька разів радикально змінювала образ і музичний стиль. В останньому альбомі «Подих» Джамала відкрила особисті переживання про любов і розлучення. Так само в пісні «1944» вона відверто повідала про трагічну історію — примусове виселення кримських татар із рідної землі.

До конкурсу не вщухала дискусія про те, чи зрозуміють таку серйозну пісню. Її називали політичною й порівнювали із сучасними трагічними подіями в Криму.

Пісню Джамали зрозуміли. Вона привезла в Україну другу перемогу в конкурсі «Євробачення». Уже потім в одному інтерв'ю співачка сказала: «Багато кримчан пишуть, що своїм натхненним виступом я об'єднала людей різних, навіть проти-

лежних політичних поглядів». Недарма кажуть, що краса врятує світ.

143 слова

За О. Марченком і Д. Куришком

29. Як віталися наші предки?

Здавна в Європі, на відміну від емансипованої Америки, під час зустрічі на вулиці чоловік вітався першим. Зараз уже відійшов у минуле звичай цілувати жінкам руку, а в міжвоєнній Галичині такий поцілунок уважався свідченням поваги до жінки. Проте на вулиці не рекомендувалося цілувати паням руку, щоб, бува, не поставити їх у незручне становище, адже рукавичка може бути мокрою від снігу чи дощу або, боронь Боже, ненапарфумлена. А ось у бальній залі, театрі чи на вечірці цей звичай був обов'язковим. При цьому чоловікові потрібно було затямити, що для поцілунку він повинен схилитися до руки, а не підносити її до своїх уст.

Нині поширився новий спосіб вітання — поцілунки при зустрічі, хоча на початку минулого століття така поведінка вважалася б украй нетактовною.

Шляхетної поведінки дотримувалися й у себе вдома. У журналі «Нова хата» за лютий 1928 року читаємо: «Добра поведінка не повинна бути напоказ для чужих, як добра порцеляна, яку дістаємо з шафи лише тоді, коли приймаємо гостей. Чемність і добра поведінка виляхетнюються через тривалий і щоденний ужиток».

164 слова

За Н. Храбатином

30. Яким має бути подарунок?

Сто років тому в Галичині існували свої правила вибору подарунків: він мав відповідати фінансовим можливостям дарувальника. Якщо не дуже заможна людина робить коштовний дар, то це, найшвидше, викличе незручність у того, хто подарунок приймає. Подарунок треба цінувати не за матеріальну вартість, а за оригінальність і щирість.

Квіти завжди вважалися гарним подарунком. Чоловік, який часто буває в домі якогось подружжя, повинен при всякій нагоді передати пані скромний букет квітів. Загалом, квіти та солодощі — це ті дві речі, які може дарувати чоловік знайомій жінці, з якою його не пов'язують близькі стосунки.

А які ж дарунки мала робити жінка? Квіти можна було дарувати чоловікові тільки у двох випадках: або дуже старенькому, або хворому. Найкращим подарунком, зробленим жінкою, безумовно, уважалася книжка.

У жодному разі не рекомендують дарувати свою світлинку. Фотографія — це частка нас самих, яка одного прекрасного дня може опинитися в кошику для сміття як непотрібний шматок паперу чи неприємний спомин.

Чи змінилися правила вибору подарунків за сто років? Якщо так, то не варто забувати й про старі поради, адже вони такі милі й шляхетні.

171 слово

За Н. Храбатином

31. «Я малюю на радість людям...»

Картини цієї художниці побували в Парижі, Монреалі й Празі. Усі визнали, що це прекрасні роботи геніальної української майстрині.

Та всі ці визнання й компліменти були десь там, далеко, а в її рідному селі Болотні, що за сімдесят кілометрів від Києва, Марія Примаченко була звичайною жінкою з непростю долею: чоловік загинув на війні, вона мати-одиначка. Через тяжку хворобу художниця ходила з милицями й незмінно носила довгу спідницю, щоб приховати ноги.

Але нарікати на долю не було часу. Якось до Марії приїхала делегація із Спілки художників України вручати чергову відзнаку й застала художницю на столі: вона білила стелю, спираючись однією рукою на милицю.

Односельці взагалі вважали творчість Марії дивною й не надто вірили в її талант. Переконали їх у популярності художниці не регулярні навідування режисера Параджанова, поетів

Тичини та Бажана, а патефон і проведений у домівку Марії телефон.

Примаченко не любила малювати тварин реалістично. «Навіщо малювати їх такими, вони ж і так красиві, — якось пояснила художниця й додала: — Я малюю на радість людям...»

161 слово

О. Травневий

32. Чорнобривці

Давним-давно це було. Ще тоді, коли земля України не знала біди й злигоднів, коли її співучий народ мирно сів хліб і радо зустрічав кожного, хто приходив з добром. Ця родюча земля з луками зеленими, лісами багатими, ріками голубими й людьми сильними приваблювала чужинців із півночі. Вони несли горе та сльози, забираючи в полон найдорожче — хлопчиків, які мали вирости в них слухняними рабами.

У цей день до поселення підходили вороги. Матері, щоб не віддати дітей чужинцям, шукали рятунку в баби-ясновидиці, яка зналася на чарах. Принишкли й боязкі хлопчики тулилися до своєї матері Любави, що привела їх до ясновидиці. Сива бабуня мовила слова заклинання — і діти перетворилися на прекрасні куцисті квіти, які огорнули ноги Любави. Вони були чорнобривими й кароокими, як хлопчаки.

— Залишайтеся коло матері, — мовила старенька.

Не знала бабуня, що це будуть її останні слова. Чужинські мечі порубали їх. Так і zostалися в Україні хата, мати й чорнобривці як одне ціле. Немає України без білої хати й чорнобривців, які милують материнське серце до сивих морозів.

164 слова

Народна легенда

33. Маргаритки

Розповідають, ніби Пресвята Богородиця, бажаючи потішити маленького Ісуса й подарувати йому серед зими вінок живих квітів, не знайшла жодної квітки на пригнічених холодом полях і вирішила зробити їх сама з шовку.

І ось з-поміж багатьох інших, зроблених нею, особливо сподобалися Ісусові-немовляті одні маленькі квіточки. То були маргаритки, виготовлені з жовтого шовку й грубих білих ниток.

Шиючи їх, Пресвята Богородиця не раз колола пальці голкою, і краплини крові подекуди забарвили ті нитки в червонуватий або рожевий колір. Ці квіти так сподобалися маленькому Ісусові, що він зберігав їх цілу зиму як коштовність, а коли настала весна, посадив їх у долині Назарету й почав поливати. І раптом штучні квіти ожили, пустили коріння й, розростаючись дедалі більше, переселяючись з однієї країни в іншу, поширилися по всій землі.

І тепер ці чарівні квіточки цвітуть від ранньої весни до глибокої осені, нагадуючи про те диво. І, мабуть, немає у світі країни, де б не росли маргаритки.

150 слів

Народна легенда

34. Маки

Як молоде зітхання землі, як рожевий подих ранку, стоять на тонких підсвічниках тремтячі маки.

Десь у зеленій гущі городу, або на окремій грядці, або попід смарагдовою латкою буряків маки попідставляли гарячим променям свої рум'яні чашечки, складені з пелюсток, ловлять їх, хочуть націдити по вінця. Але хитнеться одна пелюстка, гойднеться друга — і вже розткнулося, вилилося сонячне тепло, і вже знову треба стати непорушно, обережно підставити рум'яні чашечки й чекати сонячного тепла.

Підійдеш до маків, довго стоятимеш, здивований їхньою чистотою й непорочністю, милуватимешся з цнотливості їхнього блиску. Тоді уявиш своє дитинство великою квіткою маку, яка щойно-щойно визволяє свої пелюстки з тугого пуп'янка, нашорошує їх, розкріпачує й випростовує. Уявиш десь посеред городу в оточенні в'юнкої квасолі, що пнеться, зазираючи розквітлимими оченятами прямисінько у твою душу. Уявиш десь на світанку, коли бентежне молоко туману тече без берегів, а у великій краплині роси, що зібралася за ніч між пелюстками, відбивається щойно народжений ранок, і тремтить у тій краплині його

прохолода, і віддзеркалюється невидимий вітерець і ще щось таке, чому й слів не добереш.

168 слів

За Є. Гуцалом

35. Дари літа

Усе потроху дозріває. Спочатку доводиться скуштувати ранньої редьки, потім — цибулі з олією.

Там, дивись, поміж гудинням закралися перші пуп'янки, загуливши сороміцькі місця свої жовтими плямками зів'ялого цвіту, а вже через кілька днів на місці пуп'янків знайдеш між листям дебелинькі огірки, пухирчасті, із заляклим сивим туманцем на боках. Вони ще зовсім ніжні, солодкуваті, звабливо хрумтять на зубах. Після першого огірка щодня бігаєш на грядку, нишпориш, вишукуєш, а вони немов із землі лізуть, товстішають, уже й жовтизною котрийсь береться.

Помідори набрякають сонцем повільно, бо їм важкувато переборювати їхню зелену та тверду впертість. Проте і їх напоює своїм теплом, проте й вони м'якшають, займаються трохи вогнем з одного боку, потім пляма ширшає, вона вже заливає весь помідор. Він, охоплений пожежею, веселишає, усміхається все бадьоріше. А там уже зовсім палахкотить, сміється, регочеться, так їм добре на гарячій літній грядці. І під кожним кущем можеш натрапити на це соковите сонечко, зриваєш, розламаєш — і лежать на долоні дві іскристі грудочки снігу, тільки криваві, тільки натикані насінням.

160 слів

За Є. Гуцалом

36. Зимова казка

Зимова казка. Ці слова, скільки доводилося чути й читати, прослизали у свідомості вичовганою красивістю. Спокійного ранку однієї грудневої неділі мені розкрилася чарівність їхнього змісту, коли з ночі довколишність постала м'яким білим шаром снігу, що плавно згладжував усі нерівності.

Міради сніжинок тихо спускалися на білі шляхи, двори, покрівлі. Вони насідали на кожну штахетину, на кожну галузочку.

Застиглими осінніми димами здавалися посивілі садки коло хат, що пишалися однаковими білими дахами, над якими неквапом куріли димарі — то господині гріли оселі, варили сніданки. З молочної пелени неба, що зливалася із засніженим селом, текла матова яснота, наливаючи кімнати й цілий світ виднотою зимового дня.

Дійсність справді скидалася на гарну світлу казку, де зима справляла свято першого снігу. Хотілося побігти на те велике святкування, зачерпнути руками свіжий сніг, однак шкода було дірявити кроками ту рівненьку незайману красу. І хотілося вічним хотінням, щоб над хатами піднімався, ледь звиваючись убік, добрий димок, щоб дядько у валянках спокійно ніс воду по білій землі й щоб до кожних воріт була протоптана стежка.

162 слова

За В. Думанським

ПОДОРОЖІ УКРАЇНОЮ

Київ

37. Найглибший рекорд Києва

Станція метро «Арсенальна» може похвалитися титулом найглибшої у світі. Береги Дніпра в цьому місці настільки високі, що інженерам довелося сягнути позначки в рекордні сто п'ять метрів, так що мандрівка ескалаторами займає близько п'яти хвилин. Утім, уражає тут навіть не так глибина, як інженерна винахідливість. Що робити, якщо таких довгих ескалаторів просто не існує? Кияни довго думали й нарешті запропонували, здавалося б, нереальний план: розбити спуск на дві частини, а між ними побудувати проміжний вестибюль.

Але тоді постала ще одна проблема: як між двома виритими котлованами розмістити будівельників, які б зводили цей вестибюль. І знову з'явилося революційне рішення. А якщо збудувати вестибюль на поверхні, а потім спустити його на потрібну глибину? Такого у світі раніше ще ніхто не робив.

Коли кияни побачили гігантське залізобетонне кільце масою понад три тисячі тонн, жартівливо назвали його «величезною

склянкою». От тільки команді фізиків, хіміків і геодезистів було не до жартів. Для надійності вони провели спеціальне заморожування ґрунту, довкола конструкції вирили сотні міні-свердловин і залили в них хлорид кальцію. І вже в листопаді 1960 року кияни вперше випробували найглибшу станцію у світі.

176 слів

А. Акуленко

Вінницька область

38. Музей Миколи Пирогова

Національний музей-садиба Миколи Пирогова розташований у південно-західній частині міста Вінниці. Саме тут, у мальовничій садибі Вишня, протягом останніх двадцяти років жив і працював видатний учений, геніальний хірург, анатом, творець воєнно-польової хірургії, засновник Товариства Червоного Хреста, прекрасний педагог і громадський діяч Микола Пирогов.

Метою діяльності музею є збереження особливого культурного середовища, яке було за життя вченого. Тут збереглися будинок, у якому жив Пирогов, і музей-аптека з інтер'єрами приймальні й операційної цього відомого на весь світ науковця. Неподалік – церква-некрополь, вона стоїть посеред парку, у якому й досі ростуть дерева, ним посаджені.

Саме тут, у садибі, видатний лікар проводив складні на той час операції, що мали прекрасні результати. Відвідувачі музею мають унікальну можливість ознайомитися з медичними інструментами, які використовували в практиці тодішні лікарі, переглянути старовинні друковані видання, відчутти дух та атмосферу минулої епохи.

Микола Пирогов першим у світі здійснив розподіл поранених і хворих залежно від важкості й місця поранення, створив транспортні відділення, застосував ефірний наркоз і нерухому гіпсову пов'язку. Заслуги науковця високо оцінені медиками всього світу, його відкриття застосовують у сучасній лікувальній справі.

170 слів

За П. Гуньком

39. Окраса Волині

Шацькі озера — окраса Волині. Майже три десятки великих, середніх і зовсім малих озер розкинулися на просторах краю, заховавшись в обрамлення лісів.

Мешканці Шацька, якщо мають бажання поплавати, вибирають чистоту Світязя. Коли треба послухати тишу, шачани їдуть до Карасинця, а щоб помилуватися красою й поплавати, то вибирають Люцимер.

Я вибираю Люцимер не лише за те, що водойма розташована за кілька метрів від мого будинку, а й за величне водне плесо, за відсутність у воді ям і безпечний відпочинок для дітей. А ще я люблю це озеро за те, що мало не з рук можна погодувати лебедів з лебедятами, відчутти на нозі дотик рибок, що гуляють зграйками по мілководдю, поспостерігати на заболоченому березі за бобром чи ондатрою.

Лісисто-болотяні береги Люцимера чергуються з піщаними, очеретяні зарості все більше наступають на водну гладь. Саме озеро є німим свідком історії Шацька — старого, тихого, з давнім городищем на березі, горою, на якій стояв палац, з багатючим рослинним і тваринним світом.

154 слова

За М. Цюп'ях

Дніпропетровська область

40. Заповідна Царичанщина

Коли стоїш над урочищем Лелія, неподалік райцентру Царичанки, перехоплює дух. Трьохсотлітні оборонні вали, споруджені ще запорізькими козаками на перепону нападникам, поросли степовими травами й перетворилися на мальовничі кручі. Унизу розкинувся дубовий гай. Місцеві жителі кажуть, що ця місцина багата на рослини, які занесено до Червоної книги.

Під самим райцентром, посеред степу, є дивовижна гора Калитва. Кажуть, то скупчення породи, принесеної сюди здалеку

потужним льодовиком мільйони років тому. Ентузіасти засадили гору гектарами акації, перетворивши пам'ятку природи на пам'ятник людському завзяттю.

А поблизу села Гупалівки, на берегах річечки Заплавки, розкинувся заповідний парк, один із найбільших в Україні.

Ще одна заповідна територія Царичанщини створена не природою, а людьми. Це береги штучного водного каналу, який через забруднення тепер перетворено на рекреаційну зону. Місцеві ентузіасти зарибнили канал. Мальки риби, випущені у воду, уже повиїдали бруд і водорості в майже п'ятдесятикілометровій зоні. Вода знову чиста, приваблює відпочивальників і рибалок.

На Царичанщині мріють про створення великого національного ландшафтного парку вздовж Орелі — річки, яку колись уважали найчистішою в Європі.

161 слово

За Ю. Рацібарською

Донецька область

41. Святогір'я

Святогір'я — популярне місце відпочинку жителів Донбасу, геть не типове для степового ландшафту Східної України. Це справді чудовий природний парк, який розташований уздовж лівого берега річки Сіверського Дінця, виступаючи лісовим масивом і на правому боці водойми.

Природний фонд парку унікальний: понад дев'ятсот різновидів рослин, з-поміж яких сорок вісім занесено до Червоної книги України. Тут, наприклад, і досі ростуть крейдянні сосни, що збереглися ще з дольодовикового періоду. Подорож білою крейдяною стежкою серед цих хвойних велетів переносить мандрівника, особливо юного, на сторінки якогось фантастичного роману.

Нині найбільшою проблемою парку є наплив туристів-«дикунів». Екологи радо б поспілкувалися з усіма гостями, щоб провести для них інструктаж, але це практично не реально. «Ми всіх приїжджих охопити не можемо, — говорить заступник директора Національного природного парку «Святі гори»

Павлина Журова й додає: — Щороку в нас буває понад півмільйона людей».

Дивишся в далечінь, але не бачиш кінця-краю лісам і стрічці Сіверського Дінця. З одного боку — озеро Банне та частина крейдяних гір, а з іншого — лавра. П'ять бань Свято-Успенської церкви прозирають крізь берези й тополі, а над ними, на білій кручі, злітає давня Свято-Микільська церква.

175 слів

За Т. Марченком

Житомирська область

42. Божий слід

Урочище Камінне Село, що на Житомирщині, — унікальна пам'ятка геології. В'їжджаючи на його територію, ми побачили самотню альтанку, від якої вже йшли пішки. За кілька хвилин перед нами постала дивовижна картина з розкиданими по всьому лісу величезними опуклими валунами, укритими мохом. Пейзаж воістину неймовірний! Ніколи не думала, що каміння може бути таким гарним. Ми ввійшли в те прадавнє село й ніби загубилися від цілого світу з його цивілізацією.

Тутешній ліс уражає ще й надзвичайною тишею: ні шуму тобі, ні звуку, окрім пташиного свіву. Земля вкрита минулорічним дубовим листям. Складається враження, що на неї віками не ступала нога людини. Посеред лісу раптом з'являються десятки величезних кам'яних брил заввишки з будинок. На найбільшому камені видно великий слід. За повір'ям, він дає паломникам здоров'я й здійснює бажання.

Легенда розповідає, що колись давно в село прийшов бідний чоловік і попросив у заможного господаря хліба. Той відмахнувся, що йому ніколи, і продовжив робити свою справу. Чоловік відійшов від села, озирнувся на нього — і все в селі закам'яніло. Кажуть, то був Господь. А на камені, у тому місці, де Бог відпочивав, залишився слід.

176 слів

За В. Кириловець

43. Перлини Закарпаття

Закарпаття — унікальний куточок України, який має свою історичну й природну цінність.

Цей край славиться чудовими краєвидами: кришталево чистими річками й озерами, лісами, величними гірськими хребтами, цілющими джерелами. Крім того, закарпатці мають свою цікаву історію й багатотисячлітні традиції, сформовані під впливом різних культур.

Найбільшим скарбом Карпат є дивовижне озеро Синевир, вода в якому настільки прозора, що можна побачити дно й мешканців водойми. У цьому озері розводять форель, виловлювати яку суворо заборонено. Поруч — Синевирський парк, який має унікальну флору й фауну.

Одним із чудес Закарпаття вважають долину нарцисів. Під час цвітіння вона вкривається білим покривалом на декілька кілометрів. Щоб туристам було легше знайти це диво, біля нього спорудили пам'ятник нарцису.

Відвідавши місто Ужгород, ви зможете побачити найдовшу липову алею, посаджену понад сто років тому. Завдяки різним сортам цвітіння липи триває протягом місяця. Окрім того, в Ужгороді є багато дерев-сакури, у період цвітіння якої місто перетворюється на маленьку Японію.

А ще на Закарпатті збереглося багато величних будівель. Палац Шенборнів найромантичніша з-поміж них, адже нагадує казкове королівство посеред прадавнього лісу в оточенні гір.

170 слів

О. Травневий

Запорізька область

44. Запорізький дуб

Славетному Запорізькому дубу понад сімсот років, хоча науковці стверджують, що йому цілком може бути на одне-два століття більше.

Усі, хто хоч коли-небудь бував біля цього дуба, передусім відзначають його параметри: стовбур можуть охопити шість дорослих осіб, а висота дерева сягає тридцяти шести метрів. У 1990 році дуб майже повністю засох, життєздатною залишилася тільки одна гілка. Фахівці нарікають на надто високий рівень ґрунтових вод і блискавку, яка влучила в дерево. Тому науковці встановили металеві щогли, що підтримують сухі гілки; зміцнили ґрунт, який почав просідати; деревину дуба систематично обробляють консервантами.

Існує чимало легенд, пов'язаних із Запорізьким дубом. Кажуть, що сам Богдан Хмельницький відпочивав у його тіні, а кошовий отаман Запорізької Січі Іван Сірко з козаками під цим дубом написали листа турецькому султанові. Ходить також легенда, ніби Тарас Шевченко читав свою поему «Катерина» під Запорізьким дубом.

Під час Другої світової війни Адольф Гітлер хотів розпиляти славетне дерево й вивезти до Німеччини як трофей і символ перемоги, проте дуб, як і наш народ, вистояв.

160 слів

А. Штаненко

Івано-Франківська область

45. Мальовнича Івано-Франківщина

Ласкаво просимо на Івано-Франківщину — край смерекових лісів, дзвінкоголосих гірських потоків і мальовничих масивів Чорногори. Навряд чи хтось може залишитися байдужим, побувавши на загадкових гірських озерах Несамовите, Бребенескул і Марічейка й піднявшись на Говерлу — найвищу гору України.

Зимові та літні місяці здавна вважаються найкращою порою відпочинку в карпатському селі. Уявіть собі дерев'яні теплі будинки, мальовничі краєвиди засніжених гір, катання на лижах і санках, гостинність — ось неповний перелік тутешніх принад. Місцеві жителі зберегли свої стародавні звичаї, культуру, їхня громада століттями розвивалася без значних зв'язків з іншими цивілізаціями — так утворилися унікальні для Європи традиції та звичаї гуцулів, лемків і бойків.

У Коломиї, центрі Гуцульщини, відвідайте Національний музей народного мистецтва. У ньому є чим захоплюватися, адже цей край здавна славиться народними промислами: килимарством, вишивкою, різьбярством і ткацтвом. І як тут не згадати Музей «Писанка», у колекції якого понад шість тисяч писанок із різних куточків України та світу. Частиною цього музею є пам'ятник писанці, висота якого сягає понад тринадцять метрів. Саме цей пам'ятник є найбільшою писанкою у світі.

163 слова

О. Травневий

Київська область

46. Дендропарк «Олександрія»

Дендрологічний парк розташований у місті Білій Церкві, що на Київщині. Його було закладено наприкінці вісімнадцятого століття графом Ксаверієм Браницьким і названо на честь дружини Олександрі. Нині «Олександрія» — найбільший та найстаріший дендропарк України.

Автор генерального плану парку, відомий французький архітектор-паркобудівник Мюффо, запропонував модний на той час англійський, або ландшафтний, стиль, який припав до душі замовниці. На території «Олександрії» було споруджено літню резиденцію Браницьких, Царський павільйон, у якому жили гості — члени царської сім'ї. Також парк прикрашають з тих часів колонада «Луна», павільйон «Ротонда», китайська альтанка, бронзові й мармурові скульптури, вази, декоративні композиції з великих брил і штучних земляних підвищень.

До середини дев'ятнадцятого століття «Олександрія» перетворилася на один із найпрекрасніших парків країни. З Північної Америки та Західної Європи сюди завозили рідкісні рослини, у глибоких балках було споруджено каскади ставків, наповнених джерельною водою, водоспади та фонтани. І досі тут ростуть ровесники парку: дуб звичайний та червоний, тюльпанове дерево, модрина польська та європейська.

Можна багато розповідати про розмаїття архітектурних пам'яток і скульптур «Олександрії», про неповторність і красу її

ландшафтів, однак краще сюди приїхати й побачити це диво на власні очі.

175 слів

За Р. Маленковим

Кіровоградська область

47. Перлини степового краю

Хутір Надія заचाївся серед безкраїх степів Кіровоградщини. Він належав батьку славетного драматурга Івана Карпенка-Карого.

Усе почалося далекого 1871 року, коли митець поселився на батьківському хуторі. Важко повірити, що на місці цього чарівного парку тоді була тільки хата та чумацька криниця. Натхненно працюючи над драматичними творами, Іван Карпович з великим завзяттям господарював: усе впорядковував, перебудовував, озеленював та уквітчував. За переказами, верби навколо ставка посаджені ним власноруч.

Справжня окраса хутора — столітні могутні дуби, що вражають своєю кремезністю та міццю. Іван Карпович переймався ідеєю посадити дубову алею, а щоб було це не лише його справою, пропонував кожному своєму гостю посадити дерево. Свого часу тут посадили по дубку Михайло Старицький, Марко Кропивницький, Максим Рильський та багато інших відомих людей. Тепер ця прекрасна тіниста алея з дев'яноста дубів — нагадування про тих, хто бував у цьому благодатному місці.

Шумлять столітні дуби, тихо шепоче очерет навколо рукотворного ставка, дзюркоче джерельце кришталевої води. Завжди відчинені ворота садиби Івана Карпенка-Карого запрошують відвідати музей, пройтися стежками, які були протоптані серед цілющих і духмяних трав, погомоніти з єдиними свідками понад сторічної історії перлини степового краю — дубами.

175 слів

За О. Олексенко

48. Мармурова печера

Мармурова печера — окраса Кримського півострова. Знайти її можна на плато гірського масиву Чатир-Даг. Вхід до неї знаходиться на висоті дев'ятисот двадцяти метрів над рівнем моря. Довжина обладнаних екскурсійних маршрутів становить півтора кілометра, температура повітря в печері — дев'ять градусів тепла. Тут можна насолодитися прослуховуванням класичної музики, яка в унікальній акустиці Мармурової печери має особливе звучання.

Відвідувачів печери зустрічають величезні зали з чудернацькими формами натічних утворень, рідкісними видами кристалів. Перша галерея прикрашена сталактитами, сталагмитами та натічними драпіровками. Екскурсійна доріжка огинає химерні творіння сталагмітів, що своїми контурами нагадують казкових героїв. У наступній галереї можна побачити ажурні ванночки й кам'яні водоспади. Головна галерея — одна з найбільших обладнаних печер Європи: її довжина становить сто метрів, а висота — двадцять вісім.

Нижня галерея печери — природний мінералогічний музей. Тут проводять екзотичні спелеотури, для яких відвідувачам видають ліхтарі й спеціальний одяг. Стежка між кам'яними брилами занурюється у вузькі щілини, веде вниз до зали, де на стелі кам'яні візерунки нагадують троянди.

Унікальність Мармурової печери принесла їй світову популярність. За оцінкою відомих спелеологів, вона належить до п'ятірки найкрасивіших обладнаних печер планети.

170 слів

За А. Гуляком

Луганська область

49. Кам'яні бабі

Луганський парк-музей половицьких баб — одна з найбільших в Україні колекцій кам'яних статуй одинадцятого—двадцятого століть. Експозиція розташована на території парку Луганського національного університету.

У колекції представлено сімдесят скульптур заввишки від одного до чотирьох метрів, що зображають воїнів або жінок. Їх ставили на поховальних курганах давні кочівники: скіфи, половці й інші народи.

Вивчення стародавніх статуй дало історикам інформацію про те, який вигляд мали давні народи, як вони одягалися, якими були їхні зачіски. На чоловічих скульптурах основною частиною одягу є каптан із вишивками на рукавах, до нього прикріплені шкіряні реміні для різних потреб, зокрема й для носіння зброї. Цікаво, що чоловіки носили сережки — отже, металеві предмети у вухах сучасних молодих людей ніяк не новація, а добре забута чоловіча прикраса. На жіночих статуях — складний головний убір, сережки, намисто й інші предмети жіночого туалету. Для кам'яних баб властиве положення рук, складених на животі.

Історики вважають, що половці, які жили в донецьких степах в одинадцятому–тринадцятому століттях, були практично знищені татарами за часів Золотої Орди.

Нині кам'яні баби залишаються єдиним свідченням перебування цього народу в степах Південної України.

173 слова

С. Півторак

Львівська область

50. Легенди оперного театру

Львів'янам ніколи не набридає повторювати, що їхньому головному театру немає рівних не тільки в Україні, а й у всьому світі. Як і будь-який мистецький шедевр, Львівська опера має свої легенди.

Перша легенда виникла відразу ж після смерті головного архітектора Горголевського. Розповідають, нібито він наклав на себе руки через те, що підземні води річки Полтви, які протікали під театром, підтопили будівлю, унаслідок чого вона почала руйнуватися. Насправді ж під час будівництва театру для річки проклали обвідний канал, а будівничий помер зовсім з іншої причини. Однак львів'яни не забувають, що під бруківкою проспекту Свободи течуть води неспокійної річки.

Легенда, пов'язана з чудовою завісою «Парнас», розповідає про те, що після завершення будівництва театру закінчилися кошти, тому замовники поїхали до Італії, де мешкав автор Семирадський, з порожніми руками. Коли митець дізнався, що за роботу йому не заплатять, він відмовився віддавати завісу, вишиту золотом. Львів'яни приходили кілька разів до майстерні й, захоплюючись шедевром, не могли відірвати від нього очей. Це розчулило автора — і він подарував свою роботу Львівській опері.

164 слова

За С. Гужвою

Миколаївська область

51. Кінбурнська коса

Одне з природних див України — Кінбурнська коса, що на Миколаївщині. Таку незвичну назву коса дістала зовсім не випадково. Слово «кінбурн» перекладається як «волосяний мис». Коса справді місцями настільки тонка, що сягає лише одного метра завширшки.

Над головою літають великі відгодовані пелікани. Вони з'явилися тут, коли риби на Дунаї значно поменшало. Тепер їхня популяція в цьому краї налічує близько двох тисяч.

Прямо з-під коліс вириває лисичка й ховається у високих травах, потім тікають фазани з виводком, почувши не звичний для цих країв гул автомобіля. Різко зупиняємося. «Мабуть, знову якась тварина пробігає», — промайнула думка. Виявляється, це ми гадюку пропускаємо, поки вона через дорогу переповзе.

До речі, на сусідньому острові Тендра водяться здичавілі мустанги, але останнім часом дошкуляти мешканцям коси почали вовки. Вони прийшли сюди років п'ятнадцять тому. У першій зграї було дев'ять особин, згодом популяція зросла до дванадцяти. Вовки суттєво шкодять господарству, але нападів на людей поки що не було.

Нині в трьох селах Кінбурнської коси мешкає близько восьми сот осіб — півострів поступово заселяється людьми.

162 слова

За А. Яценко

52. Українська Венеція

Не дороги й автомобілі, а канали й човни — це звична картина для містечка Вилкове, яке туристи з любов'ю називають українською Венецією. Сорок п'ять відсотків території містечка становить вода, а довжина каналів сягає майже ста кілометрів. У Вилковому — сімдесят два острови й п'ять тисяч човнів.

У вісімнадцятому столітті, коли було засноване Вилкове, тут були звичайнісінькі плавні посеред дельти Дунаю. Кожен із численних острівців доводилося формувати вручну, нагрібаючи мул і викопуючи канали.

Цікавим є той факт, що на вісім тисяч жителів міста припадає п'ять тисяч човнів. Кожен із них на вагу золота, адже перевозити ними доводиться не тільки людей, а й меблі, урожай і навіть корів. Як і для предків, головним скарбом для місцевих залишається риба. Найпопулярнішим вважається оселедець, з якого, окрім звичних для нас страв, готують навіть рублені котлети й борщ. Кажуть, ніби оселедець і забезпечує довголіття місцевих жителів.

Саме біля Вилкового найбільша річка Європи впадає в Чорне море. Тут рай для птахів, адже в дельті гніздяться пелікани, лебеді, чаплі та знамениті орляни-білохвости. Хіба не диво?

165 слів

О. Травневий

Полтавська область

53. Полтавська галушка

На Соборній площі, напроти садиби Івана Котляревського, у 2006 році встановлено унікальний, єдиний у світі пам'ятник полтавській галушці. Авторами масивної споруди з каменю є народний художник України Анатолій Чернощоків і скульптор Микола Цись.

Пам'ятник символізує достаток і добробут української родини. Він являє собою гігантську глибоку тарілку, по вінця наповнену

апетитними галушками, що так і просяться до рота. Поряд із тарілкою на українському рушнику лежить і ложка. Здається, що сам Іван Котляревський поглядає у віконце свого будинку й теж радіє увічненню в камені унікальної української страви, яку він оспівав у своїй безсмертній «Енеїді».

У Полтаві проводиться щорічне свято галушки, де всі охочі можуть продегустувати дванадцять видів українського кулінарного шедевра, який став візитною карткою міста. Якщо ваше прізвище Галушко, то всі наїдки на цьому фестивалі будуть для вас безкоштовними.

Біля пам'ятника люблять фотографуватися молодята, програмуючи своє сімейне життя на достаток. Крім того, з галушками, увічненими в камені, пов'язане й таке повір'я: хто з молодих ухопиться за ложку першим, той і буде в родині головним.

162 слова

За М. Ганжою

Рівненська область

54. Острог

Незважаючи на те що місту понад дев'ятсот років, головні події, які назавжди закарбувалися золотими літерами в історії України, відбувалися кілька століть тому. Вони пов'язані з династією князів Острозьких, завдяки яким Острог на якийсь час став центром культури й освіти всієї країни. Цей факт підтверджують і багато архітектурних пам'яток, які дійшли до нашого часу.

Архітектурною домікантою міста є замок князів Острозьких, а точніше те, що від нього залишилося. Твердиня збудована на невисокому пагорбі й займає невелику овальну ділянку. Нині вона казково вириває з пишних верб, які ростуть навколо.

Особливе місце з-поміж давніх споруд посідає Луцька надбрамна башта, яка протягом багатьох років була важливим захисним пунктом із заходу, з боку Луцька. Нині в приміщенні башти працює музей, у якому зберігаються давні унікальні книги, виготовлені в Острозі.

Якщо вести розмову про місто, не можна не згадати про його символ — Острозьку академію. Це перший вищий навчальний заклад у всій Східній Європі. Разом із відкриттям академії князь Острозький заснував першу в Україні друкарню. Саме тут вийшов у світ перший український підручник «Буквар», надрукований Іваном Федоровим.

170 слів

За М. Мельниченко

Сумська область

55. Яблуневе диво Сумщини

У місті Кролевці, що на Сумщині, росте яблуня-колонія. Чому так називають це дерево? Чому саме до нього виявляють інтерес не тільки українці, а й гості з-за кордону?

Цій яблуні двісті двадцять років, вона має сім стовбурів і десятки вкорінених гілок. Коли стовбур відмирає, його віти опускаються та приростають до землі. Раз на рік плодоносить ліва половина дерева, а наступного року — права.

1959 року, коли неподалік яблуні будували школу, знайшли надмогильну плиту князя Мещерського й перенесли під дерево. Через покручені стовбури місцеві жителі називають яблуню «крученою», вважаючи, що дерево сумує за князем, тому й гнеться до плити.

Думали, що колонія випромінює негатив, але біоенергетики довели, що її енергія омолоджує людей. Після цього місцеві жителі влаштували паломництво до дерева: кожний хотів поласувати молодильними плодами. «Наукового пояснення феномену яблуні-колонії немає, — стверджує директор станції юннатів Юрій Корбан і додає: — Багато років ентузіасти намагаються виростити яблуню з пагонів і насіння колонії, але виростають звичайні дерева».

З 1998 року яблуню-колонію охороняє закон, адже це диво указом Президента України внесено до пам'яток природи загальнодержавного значення.

168 слів

За Г. Гнипом

56. Тернопільський став

Візитною карткою Тернополя є величезне рукотворне озеро в самому центрі міста. Це мальовниче місце оточене парками з усіх боків.

Тернопільський став був створений ще в шістнадцятому столітті на болотах річки Серет. Його творцем був Ян Тарнавський — коронний гетьман Тернопільського замку. Озеро було сполучною ланкою для оборонних споруд, зведених для захисту від турецько-татарських набігів. Водойма знала часи занепаду й у роки Другої світової війни була повністю знищена. У п'ятдесятих роках минулого століття почалося масштабне відновлення ставу, його площа становила близько трьохсот гектарів. Тернопільським став почали називати з 1991 року після проголошення незалежності України.

У шістдесятих роках на штучному озері спорудили півострів Закоханих, який нині вважається одним із найромантичніших місць в Україні. Озером курсують два пасажирські теплоходи, які катають тернополян і гостей міста, доки сонце не заховається за небокрай.

У кінці червня на озері зацвітає водяна лілія. Нерідко можна натрапити на диких качок і річкових чайок. Тут водяться коропи, щуки й соми. Водолази розповідають, що довжина сомів сягає двох метрів.

158 слів

За О. Гнатенком

Харківська область

57. Сквородинівка

Чому село, яке колись іменували Пан-Іванівкою, тепер називається Сквородинівкою, ви, напевно, уже здогадалися. Так, у цьому селі якийсь час жив Григорій Скворода, саме тут і покоїться його прах.

Сюди його запросив поміщик Андрій Ковалевський. Тут були всі умови для філософської роботи й відпочинку: гостьова кімната, де можна було усамітнитися й почитати, і мальовничі краєвиди, що нагадували філософу про місця, де він народився й виріс. У цьому селі знаходиться й могила Григорія Сковороди, на якій викарбувані його ж слова: «Світ ловив мене, та не спіймав».

У наш час могилу перенесли на невелику відстань, а в будинку, де жив Сковорода, зробили музей. Тут зберігаються речі, які йому належали. Особливо запам'яталися два дерев'яні посохи, які філософ виготовив і оздобив власноруч. На одному вирізьблений кріт, що символізує праведний шлях. Справді, хоча кріт і сліпий, він управно знаходить собі дорogu. Біля дому-музею квітне сад із семисотлітнім дубом, під яким багато часу проводив митець, а неподалік розміщений ставок із кумедною назвою Панські Штани.

Сковородинівка — це те місце, де цікаво можна провести вихідний день. У травні тут відбувся фестиваль «De libertate», а на липень заплановано свято Івана Купала.

181 слово

За А. Смолієм

Херсонська область

58. «Асканія-Нова»

У біосферному заповіднику «Асканія-Нова», що на Херсонщині, навесні розпочинається туристичний сезон. Тисячі туристів їдуть сюди, щоб на власні очі побачити багатовіковий цілинний степ і рідкісних тварин.

Дендропарк майже на двісті гектарів рукотворний. Понад сто двадцять п'ять років тому його заклали серед голого степу. Скептики не вірили, але оазис прижився. Нині унікальні рослини вражають туристів і надихають учених.

Тут є заповідна цілина — степ, якого не торкався плуг. Він простягнувся більше як на десять тисяч гектарів. У заповідному асканійському степу мешкають більше тисячі членистоногих, сім видів земноводних і плазунів, вісімнадцять видів ссавців.

У різні пори року сюди прилітає понад двісті сімдесят видів птахів, з яких сто сім залишаються на гніздування.

У заповіднику можна побачити багато унікальних тварин, зокрема й коней Пржевальського. Між іншим, у світі цих копитних залишилося трохи менше двох тисяч. «Це унікальний табун, представники якого походять від перших тварин, завезених ще в 1899 році», – розповів директор біосферного заповідника «Асканія-Нова» Віктор Гавриленко.

Кілька років тому ця заповідна зона ввійшла до сотні найунікальніших куточків України й потрапила до півфіналу, змагаючись за місце серед семи чудес нашої країни.

175 слів

З проекту «Гордість України», канал 24

Хмельницька область

59. Середньовічна перлина

Кам'янець-Подільський – місто, що зберегло дух середньовіччя. Його унікальність полягає в гармонійному поєднанні ландшафту й містобудівної структури старовинного міста, де військові інженери створили фортифікаційну систему, якій немає аналогів у Європі.

Нині чимало туристів захоплюються вдалим поєднанням міцних оборонних мурів міста, замку й високих стрімких скель річки Смотрич.

До складу фортеці входять одинадцять башт, кожна з яких має свою назву й історію. Найвища башта названа Папською, тому що вона була збудована на кошти, надіслані Папою Римським Юлієм II. Її називають Кармелюковою, бо в ній тричі був ув'язнений український народний герой Устим Кармелюк. У Чорній башті є видовбана в скелі криниця завглибшки 40 метрів.

У підземеллях фортифікаційного комплексу відкрито експозиції, що відтворюють сторінки його історії. У західному бастіоні реконструйовано панораму оборони замку 1672 року від турецької навали. У східному бастіоні розміщено експозицію, присвячену історії легкої метальної зброї на Поділлі, де відвідувач може постріляти з арбалета, відчувши себе середньовічним воїном. А ще ви можете тут поїздити верхи на конях і власноруч

викарбувати пам'ятну монету. Усі, хто відвідує визначні місця Кам'янця-Подільського, переживають неповторне відчуття подорожі в часі.

173 слова

За В. Онушком

Черкаська область

60. Буцький каньйон

Якщо ви мрієте побачити каньйон, то не обов'язково їхати за кордон, адже Україна дуже багата на природні дива. Зробіть собі подарунок, улаштувавши тур вихідного дня в Буки, що на Черкащині.

Тисячі років води річки Гірського Тікича точили граніти, доки не утворили мальовничий Буцький каньйон із крутими схилами. Цікаво, що навколо — рівнинна місцевість, а посеред неї — урвище грандіозних скель, які заввишки сягають двадцяти п'яти метрів. На початку каньйону стоїть старий млин дев'ятнадцятого століття, а далі — водоспад Вир, що обов'язково вас зачарує. Тут свіже повітря, мальовнича природа й цікаві геологічні утворення.

Ще декілька років тому ніхто не знав про Буки, проте сьогодні на крутих схилах каньйону можна зустріти туристів із фотоапаратами. Якщо ж ви бажаєте насолоджуватися красою каньйону кілька днів, то можете зупинитися тут у наметах, адже природа наче подумала про туристів. Майже біля самої річки в кінці каньйону ви знайдете галявину — ідеальне місце для наметового містечка. У Гірському Тікичі, звичайно ж, можна купатися.

Буки — чудове місце для сімейного відпочинку на свіжому повітрі.

161 слово

За К. Гіржевою

Чернігівська область

61. Старий Чернігів

Відвідавши три десятки країн, я зовсім мало знав про Україну, тож почав більше досліджувати рідні терени. Чому б не почати з

Чернігова? Сів на поїзд до Києва, звідти маршрутною доїхав до давнього, увінчаного золотими й зеленими банями міста.

Про те, що Чернігів — північноукраїнське місто, свідчать віконниці — своєрідні дверцята, якими прикривають вікна. У нас, на Львівщині, навряд чи знайдеш на вікнах такі стулки. Віконниці ви можете побачити на будинках багатьох маленьких вуличок міста в межах старих районів. Хіба це не чудово?

Мені як любителю архітектури запов у душу комплекс дитинця — найдавнішої частини міста. Поряд — вал, який є основним місцем для прогулянок городян. Уздовж бульвару стоять старовинні гармати, котрі обороняли тутешню фортецю, але жодного разу так і не вистрелили. Звичайно ж, не можна пропустити візитівку міста — Свято-Троїцький собор, заради якого багато людей приїжджають сюди з усіх усюд. Ця визначна архітектурна пам'ятка доби Гетьманщини, увінчана сімома бароковими банями, уражає своєю величністю й урочистістю.

Знаю, що до цього міста я ще повернуся, але далі моя подорож пролягатиме містами й селами Чернігівщини, де всім заправляє річка Десна.

172 слова

За О. Зубом

Чернівецька область

62. Хотинська фортеця

Це місце було настільки бажаним, що претендентів на володіння Хотинською фортецею ніколи не бракувало. Той, хто володів містом, контролював також єдину дорогу, що виходила з віковічних лісів берегом струмка до переправи на Дністрі, саме біля підніжжя скелі, на якій височіла твердиня, змінюючи з часом свою архітектуру та конструкцію.

Найдавніша фортеця, відома сучасним науковцям, побудована в сьомому–восьмому століттях, її незначні рештки виявлено під час розкопок. На жаль, визначити час будівництва дерев'яної фортеці, а отже, і міста Хотина не вдалося, бо будівництво кам'яного замку зруйнувало найдавніші культурні нащарування.

Суворий і грізний вигляд мають оборонні стіни фортеці. Зовні їх прикрашають викладені з червоної цегли чотири смуги, кожна з яких складається з кількох квадратів, уписаних один в один. Найбільша башта прямокутна, у ній — три яруси бійниць для важкої артилерії. Над фортечними стінами височать ще чотири башти.

Нині на території Хотинської фортеці створено Державний історико-архітектурний заповідник, проведено численні реконструкції битв, тут організують фестивалі та знімають історичні фільми. Згадаймо хоча б такі відомі кінострічки, як «Захар Беркут», «Д'Артаньян і три мушкетери», «Тарас Бульба» і ще понад сорок фільмів.

173 слова

За Б. Савчуком

ВСЕУКРАЇНСЬКІ РАДІОДИКТАНТИ

63. Молодий Франко

Змалку Іван був допитливим хлопчиком, мав добру пам'ять. За два роки початкової школи він навчився читати й писати українською мовою. Коли Франкові минуло вісім років, батьки віддали його до школи в Дрогобич. За підсумками навчального року він виявився найкращим учнем. З його успіхів особливо тішився батько. «Я не бачив його, а тільки коли мене викликали першого, щоб одержати нагороду, то я почув, що він голосно заплакав», — згадував Іван. А через два місяці батька не стало.

Хлопець продовжив навчання в гімназії Дрогобича. У цей час він утратив і матір. Хоча й важко жилося сироті, проте в гімназії хлопець виявляв феноменальні здібності: міг майже дослівно повторити подану вчителем на уроках інформацію, досконало оволодів німецькою та польською мовами. Франко захоплювався збиранням книжок, за обсягом його бібліотека нараховувала їх майже п'ятсот.

У дев'ятнадцятирічному віці Іван Франко вступив на філософський факультет Львівського університету. Як талановитого

й успішного студента, його звільнили від плати за навчання, призначили заохочувальну стипендію.

Юнак навчався також у Чернівецькому й Віденському університетах, в останньому, захистивши дисертацію, здобув ступінь доктора філософії.

168 слів

З підручника

64. Радіодиктанту національної єдності – 15 років

Коли й де виник диктант як спосіб перевірки грамотності, навряд чи скажеш напевне, але відомо, що саме слово «диктант» походить з латини. Це слово-чужинець має чимало родичів в українській мові: диктувати й диктор, диктат і навіть диктатор.

Наш диктант, однак, нічого спільного, крім етимології, не має ні з диктатом, ні з диктаторами: ця акція, що відбувається в День української писемності та мови вже впрямую, добровільна.

До речі, теле- й радіодиктанти пишуть французи, і поляки, і китайці... Та український диктант особливий, по-святковому вродистий.

Щороку дев'ятого листопада, уважно прислухаючись до голосу Українського радіо, пишуть диктант люди різного соціального статусу й віку. А потім, окрім самих робіт, надсилають іще й листи. «Мені хотілося написати диктант, але цього дня мусив пасти череду, — розповідає тринадцятилітній Андрій Власенко з Черкащини й додає: — Що ж, я причепив приймач за гілку й писав на пасовищі, а потім, повернувшись додому, переніс написане з чернетки в чистовик».

І хоча раніше текст писали пером, останнє півстоліття — кульковою ручкою, а згодом, кажуть, можна буде набирати його на комп'ютері, диктант усе одно єднати нас!

171 слово

О. Травневий

65. Історія пісні «Червона рута»

За переказами, що досі існують у Карпатах, рута — жовта квітка, яка в ніч на Івана Купала лише на декілька хвилин стає червоною. Дівчина, що її знайде й зірве, буде щаслива в коханні.

Пісню «Червона рута» в 1968 році написав дев'ятнадцятирічний студент Чернівецького медичного інституту Володимир Івасюк. Як же народився задум її написати?

У великій батьковій бібліотеці юний Володя, тоді ще старшокласник, натрапив на видану 1906 року збірку коломийок, упорядковану Володимиром Гнатюком. В одній із них він прочитав про чарівне зілля — червону руту.

Для юного музиканта цей образ став зворушливою знахідкою, справжнім одкровенням. У пошуках історії про цю квітку він багато мандрував селами, особливо гірськими, шукаючи ключ до розкриття таємниці, і згодом знайшов новий варіант коломийки про червону руту, а ще записав легенду про загадкове чар-зілля.

На обласному телебаченні Івасюк мав добрих друзів, яким повідомив про дві нові пісні. Їхня прем'єра відбулася в програмі «Камертон доброго настрою». І ось настало свято Володиної музики та поезії — торжество його творчої роботи. «Червона рута» визнана піснею року в Радянському Союзі на конкурсі «Пісня-71».

169 слів

За В. Бровком

66. Юрій Кульчицький

Мало хто в Україні знає про Юрія Кульчицького, хоча цей українець відкрив Європі запашний східний напій — каву.

Родом він з української шляхетської родини Кульчицьких-Шелестовичів із Самбірщини. Замолоду пішов на Січ. Під час одного з походів Юрій Кульчицький потрапив у полон, де досконало вивчив турецьку мову та звичаї. Саме там він відкрив для себе неповторний смак та аромат кави. Пізніше Кульчицький служив в австрійській дипломатичній місії. Він відіграв важливу роль у легендарній Віденській битві, яка, до речі, зупинила турецький наступ на Європу.

Крім будинку й медалі, рятівник отримав від міської влади Відня триста мішків кави. Зерна кави залишили в обозі турки, щоправда, австрійці вважали їх кормом для верблюдів. Однак тварини каву їсти не захотіли.

Підприємливий українець не розгубився й відкрив кав'ярню. Віденцям кава припала до смаку. Кульчицький, одягнувши турецький одяг, частував своїх гостей, пом'якшуючи смак кави медом, цукром, а згодом — молоком і вершками.

Нині одна з віденських вулиць названа на честь героя-каво-вара, на ній же українцеві встановлено погруддя.

158 слів

О. Травневий

67. Піонер на ниві електроніки

Утілення ідеї дальнобачення — спільне колективне дітище багатьох учених і радіоентузіастів різних країн. Та вперше у світі створити повністю електронну систему передавання на відстань рухомого зображення і, крім того, навіть здійснити його практичну трансляцію пощастило лише Борисові Грабовському — сину поета Павла Грабовського.

1924 року він винайшов пристрій, що став основою передавальної телевізійної трубки. Учений змусив промінь рухатися поверхнею надчутливої металеві пластинки, на яку проектувалося зображення. Незабаром наш земляк та його друзі отримали вітчизняний, а потім — міжнародний патент на винахід.

Минув час, і шестдесятирічний учений, на превеликий подив, читає в книжці Уїлсона, яка, можливо, потрапила йому до рук випадково, про те, що винахід, зроблений ним раніше, немовбито здійснили американці! Обурений несправедливістю, він розпочинає боротьбу, захищаючи не лише особисту славу, а й пріоритет вітчизняної науки та техніки.

Крапку в суперечках про авторство винаходу телебачення поставила ЮНЕСКО — Організація Об'єднаних Націй із питань освіти, науки і культури: вона юридично визнала першість за Борисом Грабовським. Як бачимо, сина видатного українського поета-революціонера по праву вважають одним із піонерів у галузі електроніки.

164 слова

О. Травневий

68. Українському радіо — 90 років!

Історія Українського радіо — це дивовижна епоха: сотні журналістів-корифеїв, тисячі радіопрограм, мільйони листів і телеграм від слухачів і незліченна кількість сказаних і почутих слів.

А знаєте, з якого слова й коли все почалося? Увечері шістнадцятого листопада 1924 року з гучномовців, установлених у центрі Харкова, пролунало: «Алло! Говорить Харків! Працює перша в Україні радіотелефонна станція!» Харків'яни, затамувавши подих, слухали, як звучить по радіо концерт.

У літопис Українського радіо вписано чимало незабутніх сторінок. Позивні «Реве та стогне Дніпр широкий» не зникали з ефіру в роки Другої світової війни. Українські письменники, а саме: Володимир Сосюра, Павло Тичина, Максим Рильський — з фронту передавали аудіозвернення, які підтримували бойовий дух народу. А по війні чимало українських родин, розпорошених по всіх усюдах, возз'єднувалися завдяки радіо.

Понад вісімдесят годин щодоби — такі обсяги мовлення Національної радіокомпанії України сьогодні, у дні її дев'яносторіччя. І зараз, у ці хвилини, коли ви разом із багатомільйонною українською родиною синхронно, слово за словом пишете радіодиктант, пам'ятайте: це відбувається завдяки нашим спільним зусиллям!

157 слів

А. Акуленко

69. Марко Вовчок

Маючи намір вивчити українську мову, російський класик Іван Тургенєв звернувся до Тараса Шевченка, щоб той порекомендував, прозу якого українського письменника варто читати як зразок літературної мови. Поет відповів: «Читайте Марка Вовчка, бо він один знає нашу мову». Цей факт дуже красномовний.

Шістнадцятирічна дівчина Марія Вілінська, красуня, розумниця, дочка російського дворянина, живе в Орлі в рідної тітки. Батька давно немає серед живих, а тітка турбується про Марію краще, ніж рідна мати.

Якби дівчині хтось сказав, що через сім років вона стане знаменитою українською письменницею та ще й підписуватиме свої твори псевдонімом Марко Вовчок, вона, мабуть, тільки б розсміялася. Адже для цього треба хоча б знати українську мову!

У 1851 році Марія виходить заміж за українського етнографа Опанаса Марковича та їде в Україну. Вона досконало вивчає українську мову, а вже через шість років створює «Народні оповідання», що принесли їй славу в Росії та Європі. Твори Марка Вовчка перекладають чеською, польською, болгарською, французькою, німецькою, данською мовами, а французька редакція повісті «Маруся» стала класичним твором французької дитячої літератури, витримавши майже двадцять перевидань.

168 слів

За І. Сюдюковим

70. Україна на межі тисячоліть

За легендою, апостол Андрій Первозваний на одному з пагорбів, де нині стоїть Андріївська церква, напрозорив: «На горах цих возсіяє благодать Божа, буде город великий і воздвигне Бог багато церков». Передбачення збулося: на високому дніпровському березі народився золотoverхий Київ.

Минали роки — слава про Русь-Україну гриміла на весь світ, адже на межі першого тисячоліття тут бурхливо розвивалися торгівля, право, освіта, культура. Королівським дворам Європи було за честь поріднитися з володарями Києва. Промовистим є такий факт: Анна, високоосвічена дочка Ярослава Мудрого, ставши королевою Франції, підписувала державні акти своїм ім'ям, тоді як її чоловік, король Генріх Перший, ставив усього-на-всього хрестик.

Наша історія славна ще й звитяжними боями: упродовж століть відчайдушні козаки захищали Україну й усю Європу від дикої орди. Прикро, що на межі другого тисячоліття нам, українцям, ціною життя найкращих синів доводиться боронити від східних сусідів свій європейський вибір. Сьогодні ми по-особливому розуміємо Шевченкову настанову любити Україну «во врем'я люте» і знаємо, що вистоїмо, бо за нами правда й славна історія.

157 слів

О. Травневий

ЗМІСТ

ВСТУП

Методика проведення диктанту	3
Обсяг текстів для диктанту та час написання роботи	4
Нормативи оцінювання диктанту	4

НАШІ ТРАДИЦІЇ

1. Новий рік у різних народів	5
2. Сватання	5
3. Ворожіння на Андрія	6
4. Дерева-обереги	7
5. Чистий четвер	7

У СВІТІ ТВАРИН

6. Господарі повітря	8
7. Дитинство лісових котів	9
8. Спосіб життя їжака	9
9. Великий птах лісових боліт	10
10. Збережімо бурого!	11

Я І СВІТ

11. Наодинці із собою	12
12. Від читання до багатства	12
13. Вождь племені	13
14. Душа українських гір	14
15. Зелений чай	14

МУДРІСТЬ НАРОДНА

16. Притча про сина	15
17. Чуже обличчя	16
18. Проповідь біля каміна	16
19. Робінзон	17
20. Чашечка кави	18
21. Гусениця	18
22. Поспішні висновки	19

ГОРДІСТЬ УКРАЇНИ

23. Незвичайна Катерина Білокур	20
24. Художниця з народу	20
25. Хто ж винайшов кінематограф?	21
26. Талановитий одесит	22
27. Перший електричний трамвай	22

КРАСА ВРЯТУЄ СВІТ

28. Краса рятує світ	23
29. Як віталися наші предки?	24

30. Яким має бути подарунок?	24
31. «Я малюю на радість людям...»	25
32. Чорнобривці	26
33. Маргаритки	26
34. Маки	27
35. Дари літа	28
36. Зимова казка	28

ПОДОРОЖІ УКРАЇНОЮ

37. Найглибший рекорд Києва	29
38. Музей Миколи Пирогова	30
39. Окраса Волині	31
40. Заповідна Царичанщина	31
41. Святогір'я	32
42. Божий слід	33
43. Перлини Закарпаття	34
44. Запорізький дуб	34
45. Мальовнича Івано-Франківщина	35
46. Дендропарк «Олександрія»	36
47. Перлини степового краю	37
48. Мармурова печера	38
49. Кам'яні бабі	38
50. Легенди оперного театру	39
51. Кінбурнська коса	40
52. Українська Венеція	41
53. Полтавська галушка	41
54. Острог	42
55. Яблуневе диво Сумщини	43
56. Тернопільський став	44
57. Сквородинівка	44
58. «Асканія-Нова»	45
59. Середньовічна перлина	46
60. Буцький каньйон	47
61. Старий Чернігів	47
62. Хотинська фортеця	48

ВСЕУКРАЇНСЬКІ РАДІОДИКТАНТИ

63. Молодий Франко	49
64. Радіодиктанту національної єдності — 15 років	50
65. Історія пісні «Червона рута»	50
66. Юрій Кульчицький	51
67. Піонер на ниві електроніки	52
68. Українському радіо — 90 років!	53
69. Марко Вовчок	53
70. Україна на межі тисячоліть	54

Навчальне видання

Авраменко Олександр Миколайович

УКРАЇНСЬКА МОВА

Збірник диктантів

9 КЛАС

Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах

Видання друге, доповнене й перероблене

Редактор *Н. Забаштанська*
Художній редактор *Н. Антоненко*
Технічний редактор *Л. Ткаченко*
Комп'ютерна верстка *С. Груніної*
Коректор *І. Барвінок*

Підписано до друку 02.08 2017 р. Формат 60×84/16.

Ум. друк. арк. 3,255. Обл.-вид. арк. 2,94.

Тираж 50 000 екз.

Зам. № Л-0186.

Видавництво «Грамота»

вул. Паньківська, 25, оф. 15. м. Київ, 01133

тел./факс: (044) 287-11-44, 287-11-66, 287-11-88.

E-mail: info@gramota.kiev.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 341 від 21.02.2001 р.

Віддруковано з готових діапозитивів видавництва «Грамота» у ТОВ «Лагота»

04050, м. Київ, вул. Мельникова, 49, оф. 36.

Свідоцтво ДК № № 4993 від 13.10.2015 р.